

Annual Report of DAPST/erstwhile TSP-2024

The Development Action Plan for Scheduled Tribes (DAPST), formerly known as the Tribal Sub Plan (TSP), is an initiative by the Government of India aimed at enhancing the socio-economic conditions of Scheduled Tribes (ST's) communities. This initiative provides comprehensive support to tribal farmers through training, resource distribution, and skill development programs. By integrating modern farming techniques with traditional agricultural knowledge, the program seeks to improve productivity, income and sustainability among ST's farmers, conducting specialized training programs, educational initiatives, and exposure visits to empower tribal farmers with advanced agricultural knowledge, promoting environmental friendly and economically viable farming practices to ensure long-term benefits, Encouraging the active participation of women in farming through Self-Help Groups (SHGs), thereby strengthening their financial independence, distribution of essential farming resources such as high-yielding seeds, bio-fertilizers, and pest management solutions to enhance agricultural productivity and facilitating income-generating activities through integrated farming systems and agribusiness models to boost financial stability among tribal communities. Conducting workshops on improved farming techniques for key crops such as cotton, paddy and vegetables organizing exposure visits and awareness programs focused on modern agricultural practices, farm mechanization, and climate-resilient farming, providing vocational training in agribusiness, pest management, and conservation farming to enhance livelihood options. Offering personal safety training for handling agrochemicals and farm machinery to ensure the well-being of farmers.

Formation and strengthening of Self-Help Groups (SHGs) to encourage women's participation in sustainable farming and agribusiness activities, Capacity-building programs aimed at financial literacy, leadership skills, and cooperative management facilitating access to credit and market linkages to improve women farmers' earning potential, to improve agricultural productivity and sustainability. The following inputs will be distributed High-quality seeds of cotton, paddy, and vegetable seed kits to encourage kitchen gardening and nutrition security, bio-fertilizers, organic pesticides to promote eco-friendly farming, groundnut Seeds, Summer Moong Seeds, Lapeta pipes, Battery cum hand operated sprayers, pest control pheromone traps along with pectin lure to assist in efficient farming operations, Cotton picking bags which are used to collect harvested cotton, N: P: K fertilizers are used to promote plant growth, increase crop yields, and improve soil health, tarpaulins, Rechargeable torch, Vermiculture vermibed and non-electrical water purifier which is primarily used to provide clean drinking water to STs Farmers.

The DAPST/TSP program has a transformative effect on tribal farming communities. The expected impact for 2024-25 includes increased agricultural productivity & income by adopting modern farming techniques and utilizing high-quality inputs to tribal farmers are expected to achieve higher yields and better market prices. Improved Integrated Pest & Disease Management (IPM) techniques will result in reduced crop losses and healthier produce. The program will ensure long-term agricultural sustainability & benefits by promoting organic farming, conservation techniques, and water-efficient irrigation systems and the overall overview of Development Action Plan for Scheduled Tribes (DAPST/TSP) to helps improve tribal communities by supporting economic growth, sustainable farming, and self-reliance. It focuses on modern farming, women's empowerment, and environmental conservation to create a lasting impact. These efforts reinforce India's commitment to rural development and the well-being of Scheduled Tribe farmers.

Data base of training programme conducted under DAPST/ TSP 2024

Sr. No.	Name of training	Input Delivered	No. of participants		Total	Date of training	Duration of training (Days)	Venue	Name of Coordinator	Sponsored
			Male	Female						
1.	"Farmer's training cum Input distribution program"	Distribution of Tarpaulin, Cotton Picking Bag (2 nos. each) & <i>Trichoderma viride</i> formulation to schedule tribe farmers	11	-	11	01-01-2024	1 Day	Village-Muradpur Taluka-Umred, Dist.- Nagpur	Dr. D.T. Nagrale, Dr. Rakesh Kumar	DAPST/TSP
2.	"Farmer's Training cum Vegetable Seed Kit Distribution Program"	Distribution of Vegetable seed kit, Neem oil, <i>Trichoderma viride</i> formulation	28	02	30	30-01-2024	1 Day	Village- Banera, Taluka-Parseoni, Dist.-Nagpur	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
3.	"Farmers Training Cum Vegetable Seed Kit Distribution" Program	Distribution of Vegetable seed kit and <i>Trichoderma</i> powder	29	21	50	06-02-2024	1 Day	KVK, Sonapur, Gadchiroli	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
4.	"Exposure Visit cum Groundnut Seed Distribution" Program	Distribution of Groundnut seeds bags (2 nos. each) and <i>Trichoderma</i> powder formulation	12	-	12	07-02-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
5.	"Distribution of Vegetable Seed Kit and Organic Inputs Program"	Distribution of Vegetable Seed Kit, Neem Oil, & Phosphate solubilising bacteria formulation	33	2	35	08-02-2024	1 Day	Z. P. High School Ghoti (Ramjan), Taluka-Ramtek, Dist.-Nagpur	Dr. D.T. Nagrale,	DAPST/TSP

6.	"Exposure Visit cum Groundnut Seed Distribution" Program	Distribution of Groundnut seeds bags (2 nos. each) and <i>Trichoderma</i> powder formulation	05	-	05	12-02-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
7.	"Exposure Visit cum Groundnut Seed Distribution" Program	Distribution of Groundnut seeds bags (2 nos. each) and <i>Trichoderma</i> Powder	03	-	03	16-02-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D. T. Nagrale,	DAPST/TSP
8.	"Farmers Training Cum Input Distribution" Programme	Distribution of Vegetable seed kit, Phosphate solubilising bacteria, <i>P. flourascens</i> and <i>Trichoderma</i> powder formulation	45	05	50	22-02-2024	1 Day	Village- Nimboni, Taluka-Navapur, District-Nandurbar	Dr. D. T. Nagrale, Dr. Ramakrishna G.I.	DAPST/TSP
9.	"Farmer's training, awareness camp cum summer moong seeds distribution" program	Distribution of Summer Moong and Phosphate solubilising bacteria formulation	71	9	80	11-03-2024	1 Day	KVK, Sonapur, Gadchiroli	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
10.	"Exposure Visit cum Summer moong Seed Distribution" Program	Distribution of Summer Moong Seeds	17	0	17	27-03-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D.T. Nagrale,	DAPST/TSP
11.	"Awareness Camp cum Exposure Visit" Program	-	30	-	30	08-04-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
12.	One day "Farmers Training, Awareness Camp cum Paddy Seeds Distribution" program	Distribution of paddy seeds varieties (PKV-Tilak) (PKV-Sadhana) and Vegetable seed Kit (50 nos.)	85	15	100	11-06-2024	1 Day	Krishi Vigyan Kendra (KVK) Hiwara, Gondia	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP

13.	One day "Farmer's Training, Awareness Camp cum Paddy Seeds Distribution" program	Distribution of paddy seeds variety (PKV-Tilak), (PKV-Kisan) and Vegetable seed kit (27 nos.)	90	10	100	13-06-2024	1 Day	Krishi Kendra (KVK), Sonapur, Gadchiroli	Dr. D.T. Nagrale, Dr. Rakesh Kumar	DAPST/TSP
14.	Farmers Training cum Distribution of BG -II Hybrid seeds to schedule tribe's farmers	Distribution of Ankur Kirti, Nuziveedu Armita, and Rashi RCS 929 were distributed 6 packets to each HDPS cotton producing scheduled tribe (ST) farmer	42	09	51	15-06-2024	1 Day	Village- Marram, Taluka-Sausar, Dist.-Pandhurna (Madhya Pradesh)	Dr. D.T. Nagrale, Dr. Ramakrishna G.I.	DAPST/TSP
15.	"Farmers Training cum Distribution of Input" Program	Distribution of rechargeable torch, Special proofed tarpaulin, N: P: K (18:18:18) 5 packets to each farmer	89	11	100	04-07-2024	1 Day	Village- Kumbhari, Taluka-Ghatanji, Dist.-Yavatmal	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
16.	"Farmers Training cum Distribution of Inputs" Program	Distribution of Mepiquat Chloride 5% aqueous solution, N:P:K (13:00:45)	42	09	51	07-08-2024	1 Day	Village- Marram, Taluka-Sausar, Dist.-Pandhurna (Madhya Pradesh)	Dr. D.T. Nagrale, Dr. Ramkrushna G.I.	DAPST/TSP
17.	"Farmer Training cum Inputs Distribution Program"	Distribution of Vermiculture vermicompost beds, plant protection chemicals like Dinotefuran 20% SG, Propiconazole 25% EC and Water soluble fertilizer (N:P:K 19:19:19)	38	12	50	29-08-2024	1 Day	Village(s)-Sharad and Gandhinagar, Taluka-Kalamb, District-Yavatmal	Dr. D.T. Nagrale, Dr. U.V. Galkate	DAPST/TSP

18.	"Farmers Training cum Distribution of Inputs" Program	Distribution of Pheromone Traps (2 nos.) with Pectinolure (4 nos.), Profenofos 50% EC, Propiconazole 25% EC	89	11	100	20-09-2024	1 Day	Village- Kumbhari, Taluka-Ghatanji, Dist.-Yavatmal	Dr. D.T. Nagrale, Dr. S.H. Thube, Dr. Rakesh Kumar	DAPST/TSP
19.	"Farmer's training, Field Day cum critical input distribution" program	Distribution of N: P: K (19:19:19), <i>Pseudomonas Fluorascens</i> 500 g, Dinotefuran 20% SG, <i>Trichoderma viride</i> 1% WP	47	03	50	01-10-2024	1 Day	Village-Jambhali, Taluka-Armori, District-Gadchiroli	Dr. D.T. Nagrale, Dr. U.V. Galkate, Dr. Rakesh Kumar	DAPST/TSP
20.	"Farmers training cum critical input distribution" program	<i>Distribution of Trichoderma viride</i> 1%, <i>Pseudomonas fluorascens</i> , Dinotefuran 20% SG, Pheromone trap (2 nos.) with Pectinolure (04 nos.) and Water-soluble fertilizer (N: P: K 19:19:19)	46	04	50	11-10-2024	1 Day	Village- Chutugunta, Taluka-Mulchera, District-Gadchiroli	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
21.	"Awareness Camp on Pest Management Cotton" Program	-	10	-	10	15-10-2024	1 Day	Village- Salaimendha Taluka-Hingna, Dist-Nagpur	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
22.	"Awareness Camp cum Pest Management and Field Sanitation" Program	Distribution of Non-electric water purifier	17	-	17	16-10-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D.T. Nagrale, Dr. Ramkrushna G.I. Dr. U.V. Galkate	DAPST/TSP

23.	One day "Farmer's Training, Field Day cum critical input Distribution" program	Distribution of tarpaulins, spray kits, protection kits, Distribution of Trichoderma viride, Neem-based extracts and water-soluble fertilizers (19:19:19 NPK)	46	14	60	18-12-2024	1 Day	Village-Mutnur Taluka-Chamorshi Dist.-Gadchiroli	Dr. D. T. Nagrale, Dr. U.V. Galkate, Dr. S.H. Thube	DAPST/TSP
24.	One day "Kisan Mela" cum input Distribution program	Distribution of Tarpaulin, Lapeta Pipe, N: P: K (19:19:19), Neem Oil, Pseudomonas fluorescens	45	05	50	20-12-2024	1 Day	ICAR-CICR, Nagpur	Dr. D.T. Nagrale	DAPST/TSP
25.	One Day "Farmer's training cum Input Distribution" program	Distribution of Neem Oil, Trichoderma viride formulation	10	-	10	27-12-2024	1 Day	Village-Parsoda, Taluka-Warora, Dist.- Chandrapur	Dr. D.T. Nagrale, Dr. S.H. Thube	DAPST/TSP

Activity Photos under DAPST/TSP Scheme

देशोन्नती

शेतकऱ्यांनी एकात्मिक पध्दतीने पिकांचे व्यवस्थापन करावे

देशोन्नती वृत्तसंकलन

मुलचेरा : पिकावर निर्माण होणाऱ्या किडींचा प्रादुर्भाव नष्ट करण्यासाठी तसेच पिक चांगले येऊन उत्पादन वाढविण्यासाठी शेतकऱ्यांनी एकात्मिक पध्दतीने पिकांचे व्यवस्थापन करावे असे प्रतिपादन भा. कृ. अनु. प. -केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था, नागपूरचे वरीष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. दीपक नगराळे यांनी केले.

भा. कृ. अनु. प. -केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था, नागपूर द्वारा व कृषी विभागाच्या सहकार्याने जिल्हातील अनुसूचित जमाती शेतकऱ्यांसाठी 'शेतकरी प्रशिक्षण व कृषी निविष्टा वितरण' कार्यक्रमाचे आयोजन दिनांक ११ ऑक्टोबर, २०२४ रोजी मुलचेरा तालुक्यातील चुदगुंटा चक या ठिकाणी करण्यात आले होते. यामेरी मार्गदर्शन करण्यात आले

डॉ. दीपक नगराळे यांचे प्रतिपादन

बोलत होते.

या कार्यक्रमाप्रसंगी मुलचेराचे तालुका कृषी अधिकारी व्ही. पी. पाटील, कृषी पर्यवेक्षक एस. आर. गरमळे, कृषी सहाय्यक रोहित कोडापे, चुदगुंटाचे पोलीस पाटील सुरेश मडावी, ग्रामपंचायत सदस्य साधना भैश्राम आदी मान्यवर मार्गदर्शन करत होते.

यावेळी कपाशीवरील गुलाबी बोंबड अळीच्या निराकरण साठी ट्रेप व कामगंध सापळे, जैविक खते, किटकनाशक व पाण्यात किरघळणारे नत्र:स्फुरद:पालाश (१९:१९:१९) खते इत्यादी निविष्टा उपस्थित अनुसूचित जमाती समूहातील शेतकऱ्यांना वितरित करण्यात आले.

कार्यक्रमाचे संयोजक डॉ. दीपक नगराळे यांनी विशेषतः अनुसूचित जमाती समूहातील शेतकऱ्यांसाठी तयार केलेल्या केंद्र शासन पुरस्कृत अनुसूचित जमाती विकास कृती आराखडा योजनेच्या उद्दिष्टांविषयी माहिती उपस्थित शेतकऱ्यांना दिली. त्यांनी प्रगत कृषी तंत्रज्ञान आणि पाश्चिम मार्गदर्शन आत्मिक

शेतकऱ्यांना सक्षम बनवण्यासाठी या योजनेचे महत्त्व अधोरेखित केले आणि धान तसेच कापूस पिकांचे आरोग्य राखण्यासाठी विविध रोग व्यवस्थापन पध्दतीद्वारे एकात्मिक पीक व्यवस्थापन कसे करावे यावरही त्यांनी भर दिला.

व्ही. पी. पाटील यांनी कृषि योजना व गडचिरोली जिल्हातील कापूस आणि धान या पिकांची परिस्थिती शेतकऱ्यांसमोर मांडली. गडचिरोली येथील कृषी विज्ञान केंद्राचे विषय विशेषज्ञ बोधीकर यांनी कपाशी व धान पिकांवरील प्रमुख किडींबद्दल सविस्तर माहिती देऊन एकात्मिक व्यवस्थापन कसे करावे यावर मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनात व शेतकऱ्यांच्या नोंदणीसाठी सारंग श्रीरामे यांचे सहकार्य लाभले. यावेळी चुदगुंटा आणि येवला गावातील एकूण ५० आदिवासी शेतकरी उपस्थित होते.

देशोन्नती

शेतकरी प्रशिक्षण व धान बियाणे वितरण कार्यक्रम

देशोन्नती वृत्तसंकलन

सालेकसा : अनुसूचित जमाती विकास कृती आराखडा अंतर्गत ११ जून रोजी कृषी विज्ञान केंद्र हिवरा (गोंदिया) येथे भा. कृ. अनु. प. -केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था नागपूर द्वारा व कृषी विज्ञान केंद्र यांच्या सहकार्याने जिल्हातील आदिवासी शेतकऱ्यांसाठी 'शेतकरी प्रशिक्षण व धान बियाणे वितरण' कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते.

कार्यक्रमाला केंद्र शासन पुरस्कृत अनुसूचित जमाती विकास कृती आराखडा अंतर्गत संस्थेचे डॉ. दीपक नगराळे, समन्वय अधिकारी व वरिष्ठ शास्त्रज्ञ (वनस्पती रोगशास्त्र), विशाल उबरहंडे, वरिष्ठ शास्त्रज्ञ व प्रमुख (प्रभारी), कृषी विज्ञान केंद्र, हिवरा (गोंदिया), राजेभाऊ चहाण,

विषय विशेषज्ञ (पीक संरक्षण), मनोज भोमटे, विषय विशेषज्ञ (कृषीविद्या) व डॉ. विजयकुमार कोरे, विषय विशेषज्ञ (उद्यानविद्या), कृषी विज्ञान केंद्र, गोंदिया इत्यादी मान्यवर या कार्यक्रमावेळी व्यासपीठावर उपस्थित होते.

कृषी विज्ञान केंद्र, गोंदिया येथील विषय विशेषज्ञांनी उन्नत धान लागवड

तंत्रज्ञान, योग्य सिंचन व्यवस्थापन, पीक फेरपालट व सुधारित उत्पादन तंत्राद्वारे उत्पादकता कशी वाढवता येईल यावर सविस्तर मार्गदर्शन सहभागी शेतकऱ्यांना केले. तसेच के. का. सं. सं., नागपूर च्या शास्त्रज्ञांनी कापूस, धान व भाजीपाला पिकातील रोग व किडींचे एकात्मिक व्यवस्थापन कसे करावे यावर

शेतकऱ्यांना विविध विषयांवर मार्गदर्शन

शेतकरी प्रशिक्षण व धान बियाणे वितरण कार्यक्रम कार्यक्रमाचे निमंत्रक डॉ. दीपक नगराळे यांनी अनुसूचित जमाती शेतकऱ्यांसाठी योजनेची उद्दिष्टे समजावून व महत्त्व सांगितले. आणि धान व भाजीपाला पिकातील मर व मूळकूज रोग व्यवस्थापनात जैविक बीजप्रक्रियेचे महत्त्व पटवून दिले. धान व भाजीपाला उत्पादन वाढवण्याकरिता शेतकऱ्यांना उन्नत पीक व्यवस्थापन व कृषी अभियांत्रिकी पध्दतीचे पालन करावे लागेल, असे प्रतिपादन विशाल उबरहंडे यांनी केले. तसेच राजेभाऊ चहाण यांनी धान व भाजीपाला पिकांतील अळीवर्गीय कीटकांचे व्यवस्थापन आणि मनोज भोमटे यांनी पिक लागवड व खत व्यवस्थापन पध्दतींवर मार्गदर्शन केले. डॉ. विजयकुमार कोरे यांनी फळे व भाजीपाला लागवड तंत्रज्ञान या विषयावर मार्गदर्शन केले.

सविस्तर मार्गदर्शन केले. यानंतर यावेळी उन्नत जातीचे धान बियाणे (पी. के. व्ही. - तिलक व पी. के. व्ही. - साधना) आणि भाजीपाला बियाणे किट उपस्थित आदिवासी शेतकऱ्यांना हंगामात लागवडीकरिता वितरित

करण्यात आले. कार्यक्रमाच्या यशस्वीतेसाठी व शेतकऱ्यांच्या नोंदणीसाठी सारंग श्रीरामे यांचे सहकार्य लाभले. कार्यक्रमाला जिल्हातील १०० आदिवासी शेतकरी उपस्थित होते.

देशोन्नती

शेतकऱ्यांनी प्रगत कृषी तंत्रज्ञानाचा वापर करावा

कृषी विज्ञान केंद्राचे प्रमुख डॉ. किशोर झाडे यांचे प्रतिपादन

चामोर्शी : शेतकऱ्यांनी पारंपारीक पध्दतीने शेती न करता शेतीमधे प्रगत कृषी तंत्रज्ञानाचा वापर करावा व आपला विकास साधवा असे प्रतिपादन गडचिरोली येथील कृषी विज्ञान केंद्राचे प्रमुख डॉ. किशोर झाडे यांनी केले.

भारतीय कृषी अनुसंधान परिषद, केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था, नागपूर द्वारा व कृषी विज्ञान केंद्र, सोनापूर, गडचिरोली तसेच कृषी विभाग चामोर्शी यांच्या सहकार्याने जिल्हातील अनुसूचित जमाती शेतकऱ्यांसाठी 'शेतकरी प्रशिक्षण व कृषी निविष्टा वितरण'

कार्यक्रमाचे आयोजन चामोर्शी तालुक्यातील मुतनूर या ठिकाणी करण्यात आले होते. यावेळी मार्गदर्शन करताना ते बोलत होते. या कार्यक्रमाप्रसंगी संस्थेचे समन्वय अधिकारी डॉ. दीपक नगराळे, विषयतज्ञ डॉ. उल्हास गळकाटे, किटकशास्त्रज्ञ डॉ.

शिवाजी लुबे, चामोर्शीचे तालुका कृषी अधिकारी अमित तुमडान, कृषी विज्ञान केंद्राचे विषयतज्ञ पुषक बोधीकर, विषयतज्ञ डॉ. पी. एन. चिरेडे, गावातील सरपंच, उपसरपंच व इतर प्रतिष्ठित नागरीक हे प्रामुख्याने उपस्थित होते. कार्यक्रमाच्या सुचवतीला

प्रशिक्षण कार्यक्रमाचे संयोजक डॉ. दीपक नगराळे यांनी विशेषतः अनुसूचित जमाती समूहातील शेतकऱ्यांच्या सर्वांगीण विकासाकरिता असलेल्या केंद्र शासन पुरस्कृत अनुसूचित जमाती विकास कृती आराखडा योजनेच्या उद्दिष्टांविषयी सविस्तर माहिती उपस्थित शेतकऱ्यांना दिली.

त्यांनी प्रगत कृषी तंत्रज्ञान आणि शाश्वत पध्दतीद्वारे आदिवासी शेतकऱ्यांना सक्षम बनवण्यासाठी या योजनेचे महत्त्व अधोरेखित केले आणि धान, कपाशी तसेच जिल्हातील इतर महत्त्वाच्या पिकांचे

शेतकऱ्यांना कृषी उपयोगी साहित्यांचे वितरण

या कार्यक्रमावेळी कृषि उपयोगी निविष्टा म्हणून ताडपत्री, रासायनिक फवारणी संरक्षण किट, जैविक खते, निंबोळी अर्क आणि पाण्यात किरघळणारे खते इनत्र:स्फुरद:पालाश इत्यादी उपस्थित अनुसूचित जमाती समूहातील शेतकऱ्यांना वितरित करण्यात आले.

आरोग्य राखण्यासाठी विविध रोग व्यवस्थापन पध्दतीद्वारे पीक व्यवस्थापन कसे करावे यावर मार्गदर्शन केले.

प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. किशोर झाडे यांनी गडचिरोली जिल्हातील कृषी परिस्थिती, उत्पादन वाढीसाठी जोडघांचे महत्त्व आणि वनउत्पादन व अन्नपदार्थातील मूल्यवर्धन या विषयांवर उपस्थितांना संबोधित केले. डॉ. शिवाजी लुबे यांनी कपाशी व धान पिकातील किडीसाठी प्रभावी

जैविक नियंत्रण व्यवस्थापन कसे करावे यावर शेतकऱ्यांना माहिती दिली तसेच डॉ. उल्हास गळकाटे यांनी उन्नत पशुखाद्याचे फायदे व महत्त्व, तसेच पाळीव प्राण्यांचे आरोग्य आणि दूध उत्पादन वाढवण्यासाठी वेळोवेळी लसीकरणेचे महत्त्व विषद केले.

तालुका कृषी अधिकारी अमित तुमडान यांनी शेतकऱ्यांना विविध कृषी योजना बद्दल माहिती दिली तसेच बोधीकर यांनी कपाशी व धान

पिकांवरील प्रमुख किडींबद्दल सविस्तर ओळख करून त्यांचे एकात्मिक व्यवस्थापन कसे करावे यावर मार्गदर्शन केले.

कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनात व शेतकऱ्यांच्या नोंदणीसाठी सारंग श्रीरामे यांनी सहकार्य केले. यावेळी मुतनूर, पाविमुरांडा, पुसेर इत्यादी गावातील एकूण ६० अनुसूचित जमाती समूहातील शेतकरी उपस्थित होते.

देशोन्नती

शेतकऱ्यांसाठी 'शेतकरी प्रशिक्षण व कृषी निविष्ठा वितरण' कार्यक्रम

देशोन्नती वृत्तसंकलन

डॉ. गणेशभाई भा. कु. अनु. प. -
केंद्रीय कापूस संशोधन संस्था,
नागपूर द्वारा जिल्ह्यातील आदिवासी
शेतकऱ्यांसाठी 'शेतकरी प्रशिक्षण व
कृषी निविष्ठा वितरण' कार्यक्रमाचे
आयोजन २९ ऑगस्ट रोजी कळंब
तालुक्यातील शरद व गांधीनगर येथे
करण्यात आले होते. यावेळी
गांडूखत बेड, वनस्पती संरक्षण
रसायने व नत्र:स्फुरद:मालाश

(१९:१९:१९) इत्यादी उपस्थित
अनुसूचित जमाती समूहातील
शेतकऱ्यांना वितरित करण्यात
आले. केंद्र शासन पुरस्कृत
अनुसूचित जमाती विकास कृती
आराखडा अंतर्गत संस्थेचे डॉ. दीपक
नगराळे, समन्वय अधिकारी व वरिष्ठ
शास्त्रज्ञ (वनस्पती रोगशास्त्र), डॉ.
उल्हास गलकाटे विषय तज्ञ
(पशुवैद्यकीय शास्त्र), सुजित कुंभरे
(वरिष्ठ तांत्रिक अधिकारी), चंदू

शेतकऱ्यांसाठी उपयुक्त माहिती

डॉ. दीपक नगराळे यांनी शेतकऱ्यांसाठी तयार केलेल्या अनुसूचित
जमाती विकास कृती आराखडा योजनेची माहिती उपस्थित दिली. डॉ.
उल्हास गलकाटे यांनी गांडूखत बेड कसे स्थापित करावे, आणि
पशुखाद्याचे फायदे व महत्त्व, जनावरांच्या आरोग्य, दूध उत्पादन
वाढवण्यासाठी लसीकरणेचे महत्त्व स्पष्ट केले. सुजित कुंभरे यांनी
कपासीतील रसशोषक किटक एकात्मिक व्यवस्थापन पद्धतीवर
मार्गदर्शन केले. कार्यक्रमाच्या यशस्वी आयोजनात व शेतकऱ्यांच्या
नोंदणीसाठी सांसद श्रीरामे (नागपूर) यांचे सहकार्य लाभले.

शेतीसाठी मार्गदर्शन

राजत, ग्रा. पं. सदस्य (शरद), राहुल
मेश्राम, मधुकर कांबळे, शेतकरी,
मान्यवर या व्यासपीठावर उपस्थित
होते. (वार्ता.)

छिंदवाडा

CMYK

. ०५ , ' U , ' ० U . , ' U U

कपास की खेती का प्रशिक्षण लिया किसानों ने

छिंदवाडा, देशबन्धु। कल 15 जून 2024 को
मध्य प्रदेश में प्रथम बार सघन रोपण प्रणाली
(एच.डी.पी.एस.) पद्धति से कपास की खेती को बढ़ावा
देने के उद्देश्य से किसान कल्याण तथा कृषि विकास
विभाग, केन्द्रीय कपास अनुसंधान संस्थान नागपुर,
सहयोगी संस्थान डब्ल्यू.डब्ल्यू.एफ. एवं सूजन एन.जी.
ओ. द्वारा सघन रोपण प्रणाली (एच.डी.पी.एस.) पद्धति
से कपास की खेती के सम्बंध में ग्राम मराम
विकासखण्ड सौसर जिला पांडुरणा में कार्यक्रम का
आयोजन किया। कार्यक्रम के मुख्य अतिथि कलेक्टर
अजय देव शर्मा द्वारा वलस्टर ग्राम डुकरझेला, मराम एवं
कराली के अनुसूचित जनजाति के चयनित कृषकों से
अपील की गई कि एच.डी.पी.एस. पद्धति से सर्वोच्च
प्राथमिकता के साथ कृषि वैज्ञानिकों द्वारा बताये अनुसार
कपास की खेती करने हेतु कहा गया जिससे कि किसानों
को प्रति एकड़ अधिक उत्पादन होगा जिससे कृषकों के

अर्थिक स्थिति में सुधार होगा।
वरिष्ठ कृषि वैज्ञानिक डॉ. रामाकृष्णा एवं डॉ. दीपक
केन्द्रीय कपास अनुसंधान संस्थान नागपुर द्वारा कृषकों
को एच.डी.पी.एस. पद्धति से कपास फसल उत्पादन के
सम्बंध में विस्तारपूर्वक किसानों को बताया गया जिसमें
हल्की जमीन का चयन करते हुये कतार से कतार 90
सेन्टीमीटर एवं पौधे से पौधे की दूरी 15 से.मी. के
अंतराल पर फसल बोने हेतु कहा गया जिसमें प्रति एकड़
6 पैकेट बीज से 29000 हजार पौधे लगाये जायेंगे एवं
पौधों की बढ़वार को नियंत्रण हेतु 45 दिन की फसल
अवस्था पर प्लांट ग्रोथरेगुलेटर चमत्कार का उपयोग
करने की सलाह दी गई।
उपसंचालक कृषि जितेन्द्र कुमार सिंह द्वारा चयनित
सभी 51 कृषकों से अपील की गई कि नवाचार के रूप
में एच.डी.पी.एस. पद्धति से कपास की खेती हेतु प्रेरित
किया गया जिससे कि कृषकों को डेढ़ से दो गुणा

अधिक उत्पादन हो सकेगा।

डॉ. विजय पराडकर द्वारा वर्तमान में की जा रही
कपास की खेती एवं एच.डी.पी.एस. पद्धति से कपास की
खेती का तुलनात्मक विश्लेषण करते हुये विस्तारपूर्वक
जानकारी दी गई एवं जिले की हल्की जमीन में
एच.डी.पी.एस. पद्धति कपास की खेती करना बरदान
साबित होगा।

कलेक्टर पांडुरणा, उपसंचालक कृषि छिंदवाडा,
अनुविभागीय अधिकारी राजस्व सौसर एवं वरिष्ठ
वैज्ञानिक सी.आई.सी.आर. द्वारा सभी चयनित 51
कृषकों एच.डी.पी.एस. पद्धति से बोने हेतु उन्नत किस्मों
का बीज नि:शुल्क वितरण किया गया। उपरोक्त
कार्यक्रम में अनुविभागीय कृषि अधिकारी सौसर, वरिष्ठ
कृषि विकास अधिकारी, डब्ल्यू.डब्ल्यू.एफ. से प्रशिक्षण
मेहरा, सूजन से संदीप भुजेल, रजनीश विश्वकर्मा,
विकास ओझा, सचिन कुमार, ग्राम पंचायत सचिव एवं
सभी कृषि अधिकारी उपस्थित रहे।

उपरोक्त कार्यक्रम में अनुविभागीय कृषि अधिकारी
सौसर एवं वरिष्ठ कृषि विकास अधिकारी ए.थू से प्रशिक्षण
मेहरा एवं सूजन से संदीप भुजेल एवं रजनीश विश्वकर्मा
विकास ओझा एवं सचिन कुमार एवं ग्राम पंचायत सचिव एवं
सभी कृषि अधिकारी उपस्थित रहे। सूजन संस्था के
प्रोजेक्ट लीडर रजनीश विश्वकर्मा ने बताया कि संस्था
सौसर व पांडुरणा में 2015 से कार्यरत है और आदिवासी
समाज व लघु एवम् सीमांत किसानों के आजीविका हेतु
वॉटरशेड डेवलपमेंट, जैविक पद्धति से कपास एवम्
अन्य फसलों के खेती, नवीन तकनीकों को किसानों तक
पहुँचाना आदि विषयों पर कार्य कर रही है।

पुण्य नगरी

जांभळी येथे शेतकरी प्रशिक्षण व कृषी निविष्ठा वाटप

पुण्य नगरी / प्रतिनिधी

आरमोरी : केंद्रीय कापूस संशोधन केंद्र, नागपूर अंतर्गत अनुसूचित जमाती विकास कृती आराखडा योजना कार्यक्रमाचे तालुका कृषी अधिकारी आरमोरी यांच्या सहकार्याने तालुक्यातील जांभळी येथे शेतकरी प्रशिक्षण, जनजागृती व कृषी निविष्ठा वाटप कार्यक्रम १ ऑक्टोबर रोजी आयोजित करण्यात आले.

अध्यक्षस्थानी अनंती पदा होत्या. प्रमुख मार्गदर्शक म्हणून सीआयसीआर शास्त्रज्ञ डॉ. दीपक नगराळे तर प्रमुख अतिथी म्हणून पशुसंवर्धन शास्त्रज्ञ डॉ. उल्हास गलकाटे, शास्त्रज्ञ डॉ. राकेश कुमार, तालुका कृषी अधिकारी निलेश गेडाम, कृषी पर्यवेक्षक वसंत शेंडे, महेंद्र दोनाडकर, कृषी साहाय्यक नितीन कुंभरे, सुजित कुंभरे, श्रीरामे उपस्थित होते.

यावेळी डॉ. दीपक नगराळे यांनी भात पिकाकरिता जैविक निविष्ठा ट्रायकोडर्मा, सुडोमोनास, तुडतुड्याकरिता कीटकनाशक त्यांचा

वापर व प्रमाण या विषयी माहिती देवून त्यांचे वाटप करण्यात आले. तर डॉ. गळकटे यांनी धान लागवड, कुकूटपालन, शेळीपालन, वराह पालन, जनावरांचे आरोग्य याबाबत सविस्तर माहिती दिली. डॉ. राकेश कुमार यांनी फवारणी करताना घ्यावयाची काळजी याबाबत सविस्तर मार्गदर्शन केले. यावेळी सेंद्रिय गटांना आत्माअंतर्गत गटाचे नोदणी प्रमाणपत्र वाटप करण्यात आले.

प्रास्ताविक तालुका कृषी अधिकारी निलेश गेडाम यांनी केले. संचालन रामचंद्र टेकाम तर आभार सुरेश धुर्वे यांनी मानले. यशस्वीतेसाठी ग्रामपंचायतीचे सदस्य, शेतकरी, कृषी विभागाचे अधिकारी व कर्मचाऱ्यांनी सहकार्य केले.